

Over de drempel met De Ton

hoe het tijdschrift De Ton kan helpen bij de toeleiding naar lees- en schrijfactiviteiten

U vermoedt dat een van de mensen waar u mee werkt laaggeletterd is op basis van signalen.

Signalen

- vergeet afspraken, noteert ze niet
- administratie is niet op orde
- neemt formulieren mee naar huis of heeft moeite met het invullen
- stelt vragen over informatie die alleen schriftelijk is
- stuurt geen e-mails
- heeft moeite met het formuleren / niet uit de woorden kunnen komen
- beweegt ogen niet over tekst of formulier
- heeft moeite met formuleren van vragen of eigen mening
- niet omdraaien van omgekeerd aangegeven tekst
- vermijden (veel smoesjes klaar hebben liggen)
- onbewust onwetend, niet weten dat er mogelijkheden zijn

Feiten en cijfers

Er zijn 2,5 miljoen laaggeletterden in Nederland (16-100 jr.).¹

Er zijn meer autochtone dan allochtone laaggeletterden.

57% van de laaggeletterden werkt.²

De Ton

De Ton is een tijdschrift over Ton Frederiks uit Oss. Ton is ook taalambassadeur geweest. In dit tijdschrift vertelt hij over zijn jeugdervaringen en over het niet goed kunnen lezen en schrijven, over de belemmeringen die hij ondervond heeft en zijn stap om het alsnog te leren. Hij vertelt over hoe hij zijn talenten ontwikkelde en zich soms tegen vooroordelen moest teweerstellen om toch gezien te worden.

Hij heeft met zijn kwaliteiten en charmes een plek in de maatschappij veroverd en zich diverse handigheidjes op het gebied van basisvaardigheden, lezen, schrijven, rekenen en informatie-technologie eigen gemaakt. Hiermee houdt hij zich uitstekend staande en hij kan daarmee andere laaggeletterden inspireren. Zijn ervaringen, zijn verhalen kunnen toeleiders aanknopingspunten aanreiken voor gesprekken met vermoedelijk laaggeletterden in hun omgeving. Hoewel niet alle laaggeletterde volwassenen hetzelfde zijn.

Bespreekbaar maken

- veilige omgeving
- normaliseren: door de openheid van Ton kun je gemakkelijker normaliseren
- motiveren: door de positieve veranderingen van Ton, kun je motiveren
- kennis hebben van de mogelijkheden: zie de telefoonnummers achterop De Ton

Ga het gesprek aan en pak het tijdschrift erbij met gerichte informatie die past bij de betrokken persoon waar je mee in gesprek bent. Ton wil graag dat zijn tijdschrift en zijn ervaringen het zetje geven aan anderen dat ze nodig hebben. Dat doet hij omdat hij te vaak heeft moeten zeggen: *'Als ik vroeger de kans had gehad, dan ...'* Voor leren is het nooit te laat en Ton hoopt hiermee andere laaggeletterden over de drempel te helpen met zijn motto: *Wees niet bang om fouten te maken. Ga positief door het leven en geniet ervan!*

¹ Mensen die laaggeletterd zijn, kunnen onvoldoende lezen, schrijven en rekenen om volwaardig deel te nemen aan de huidige informatiemaatschappij. Zij kunnen daardoor in het dagelijks leven – privé of op het werk – minder goed functioneren. Maar dat hoeft niet zo te blijven. Help de personen uit uw omgeving om de weg naar geletterdheid te vinden.

² Zie ook factsheet op de site van de Stichting Lezen en schrijven www.lezenenschrijven.nl

Hieronder staan zeven tips, met verwijzingen naar bladzijden in De Ton, om met cursisten of toekomstige cursisten in gesprek te komen over hun leerwensen en blijvende ontwikkeling.

7 Tips om De Ton in te zetten bij activeringsgesprekken

Tip 1: Aansluiten bij talenten van mensen.

Laat mensen vertellen wat ze goed kunnen, waar ze plezier in hebben. Die talenten tellen mee als het erom gaat om je in de maatschappij te redden. Het is voor mensen fijn om hun sterke kanten te laten zien. Maar het is ook verdrietig dat die talenten op school vroeger niet zijn ontdekt (zie bladzij 4). De nadruk lag vooral op wat je niet goed kon. Ton is creatief en leergierig, zorgt voor gezelligheid, heeft aandacht en respect voor anderen. Ton zegt: *'Ik leer praktisch, niet theoretisch. En ik kan goed praten.'* Deze talenten helpen hem ook in zijn werk als gastheer. Heel veel laaggeletterden zijn slim en hebben andere vaardigheden ontwikkeld. Ze doen veel met de handen. Wat hun ogen zien, maken hun handen. Herkent de persoon waar je mee praat de eigen talenten?

Vragen: Waar ben je goed in? Wie merken dat?

Heeft de persoon ervaringen met moeilijke testen of sollicitatieprocedures?

Lees: 'Een IQ-test zegt weinig over talent.' (bladzij 6) en praat erover.

Geloof de persoon waar je mee praat ook in de eigen talenten?

Lees: 'Ik ontdekte mijn kwaliteiten.' (bladzij 4)

Tip 2: De drempel over is niet altijd leuk...

Er zijn heel veel mensen die vroeger kansen hebben gemist en nu moeite hebben met lezen en schrijven of het zoeken op internet. Ton was zelf misschien nooit naar een cursus gegaan als Marcel hem niet had gevraagd (bladzij 16). En nu zijn ze vrienden voor het leven, dat zegt wel wat. Het is niet gemakkelijk om je aan te melden voor lees- of schrijfbegeleiding. Je voelt je misschien dom, of je kunt er angstig van worden, je wilt het er niet over hebben of je wordt boos. Soms is dat zo. Nu zegt Ton: *'Wees eerlijk. Vroeger durfde ik dat niet.'* (bladzij 7)

Op een cursus leer je niet alleen beter lezen, maar je krijgt er meer zelfvertrouwen door en je leert handigheidjes. Lees ook het verhaal van Ramon daarover (bladzij 18).

Vragen: Hoe merk je dat lezen en schrijven niet gemakkelijk gaat? Wanneer merk je dat?

Hoe reageer je dan? Hoe reageren anderen? Als je nu de kans wel hebt om het te leren, zou je die kans pakken? Wat houdt je tegen? Waar zou je blij mee zijn?

Tip 3: Wat was je droom als kind over je leven, je werk?

Op welke manier of op welke momenten heb je er last van gehad dat je niet goed kon lezen en schrijven? Ton was graag binnenhuisarchitect of sociaal werker geworden (bladzij 11). Maar dan had hij de kunstacademie of sociale academie moeten doen, maar daarvoor was zijn vooropleiding LTS onvoldoende. Het kwam niet eens aan de orde en dus ging hij werken in een drukkerij. Het uitspreken van dromen helpt mee om kracht op te bouwen en een nieuwe horizon te openen. Ton heeft zichzelf veel geleerd omdat hij overal voor open stond. *'Je moet doen wat bij je past'*, zegt hij over zijn schildertalent (bladzij 7). En *'Ik ben gewoon begonnen en nu kan ik het.'* (bladzij 12)

Vragen: Stel je voor dat je wel goed had kunnen lezen en schrijven. Hoe had je leven er dan uit gezien? En als je beter kunt lezen en schrijven wat kun je dan veranderen in je leven zodat je droom (een beetje) uitkomt?

Tip 4: Lezen en schrijven kan je helpen.

Vraag: Stel je voor dat je beter kunt lezen en schrijven, wat gaat er dan anders, wie gaat het merken en hoe? Voor Ton geldt: Hij kan nu boeken lezen en het verhaal beleven: 'Een lot uit de loterij brengt me aan het lezen' (bladzij 15); Hij kan voor zichzelf opschrijven hoe een apparaat

werkt en dan zijn stap-voor-stap-methode toepassen (bladzij 5). Hij durft te schrijven en stuurt kaartjes en WhatsAppberichten (bladzij 14 en 15), zonder bang te zijn om fouten te maken. Zo kan hij zijn werk doen en zijn plek innemen in de maatschappij. ‘Mijn werk werd steeds leuker.’ (bladzij 4 en 5). Ook Ramon vertelt hoe een cursus kan helpen (bladzij 18): ‘Ik ben best handig en leer vooral door te doen.’ Na een cursus lezen en schrijven kon hij zijn diploma’s halen. Daar heeft hij veel profijt van, ook buiten het werk.

Vraag: Wat kan er voor jou over een jaar al heel anders zijn als je je beter kan redden met lezen en schrijven?

Tip 5: Je kunt het niet alleen.

Ton heeft een partner die hem steunt en goede vrienden waarop hij kan rekenen. De maatschappij verandert. Er komen steeds nieuwe dingen bij, die je ook weer moet leren gebruiken. Je blijft je hele leven leren. Als je als volwassene beter leert lezen en schrijven gaat het om je hele persoon en niet alleen om wat je nog niet kunt: lezen en schrijven. Een sterke kant van Ton is, dat hij geïnteresseerd is in wat er om hem heen gebeurt. Daar heeft hij veel van geleerd en het inspireerde hem om het zelf te gaan doen. Hij leerde door te kijken en het dan na te doen, heel praktisch (bladzij 7). Voor vrienden en collega’s hield Ton verborgen dat hij niet goed kon lezen. Zwijgen over niet kunnen lezen en schrijven kost heel veel energie en levert stress op. Je bent zoveel meer dan iemand die niet goed is in lezen en schrijven. ‘Ik ontdekte mijn kwaliteiten’ (bladzij 4). Zijn vriend Marcel heeft hem gevraagd of hij meeding naar een cursus lezen en schrijven. Wat hij daar leerde en ging doen als taalambassadeur gaf hem extra zelfvertrouwen (bladzij 16).

Vragen: Wie weet dat je niet goed kunt lezen en schrijven? Wie gaat jou helpen? Verken samen wie er nog meer kunnen helpen, zoals een vrijwilliger in het Taalhuis, een docent, andere mensen uit de groep. Attendeer mensen op het telefoonnummer 0800 0234444.

Tip 6: Ik kan nu beter lezen en schrijven en ik vind het leuk.

Als je basis niet heel goed is, moet je zelf zoeken om wat bij te leren. Dat heeft Ton volop gedaan en doet hij nog steeds. *‘Nu ik meer tijd heb, heb ik wel meer rust om alles zelf te leren. Ik moet er niet te lang tegenop blijven kijken.’* (bladzij 13) Zo gaat er heel voorzichtig toch wel een mooie wereld voor hem open. *‘Ik hoop dat ik het blijf volhouden om vaker een boek te lezen.’* Het valt hem nu zo mee. Al moet hij wel moeite doen om zich te concentreren. *‘Ik vind het leuk. Heb ik me daar nu al die jaren zo druk om gemaakt?’* (bladzij 15). Als gastheer in het ontmoetingscentrum komt Ton veel mensen tegen. Zijn ervaringen kunnen een opstap zijn voor de ander naar een passende cursus of hulp te bieden om verborgen talent te ontwikkelen.

Ook bij IBN is er volop aandacht voor scholing aan laaggeletterden. Harm van Zutphen is daar de contactpersoon. Via het centrale aanmeldnummer van Ons Welzijn kan ieder zich aanmelden of informatie vragen. Ook kan men zich aanmelden bij het Taalhuis voor een cursus of een vraag stellen, de medewerkers helpen dan verder om een antwoord te vinden.

De telefoonnummers staan op de achterkant van De Ton.

Welke mogelijkheden om iets bij te leren zijn er bij u in de buurt?

Vragen: Wat heb jij nodig om meer te kunnen met je talent? Wat zou je willen in je vrije tijd?

Stap over de drempel van het Taalhuis, het buuthuis of ontmoetingscentrum in de wijk, daar is van alles mogelijk. Er zijn bedrijven die intern een cursus geven zodat werknemers zich verder kunnen ontwikkelen op het terrein van lezen en schrijven. De taalambassadeurs en vrijwilligers benaderen nieuwe vrijwilligers om laaggeletterdheid aan te pakken. Een leerambassadeur is iemand die met collega’s praat over leren en je ontwikkelen. En dat werkt!

Tip 7: Er alleen voor komen staan als laaggeletterde is niet fijn.

Soms zegt Ton: *'Ik houd m'n hart vast voor wat er gebeurt als m'n partner weg zou vallen.'* Dat je er alleen voor komt te staan, is voor iedereen lastig. Als je partner veel van je overneemt, omdat je het zelf niet durft of niet goed kunt, voelt dat extra kwetsbaar. Overal verwachten mensen dat je kunt lezen en dat je voor jezelf verantwoordelijk bent. Dat geeft gezondheidsklachten en stress. Als je niet goed kunt lezen en schrijven, dan kan je wereld heel klein worden. Je kunt dan net als Ton gewoon beginnen en je talent ontwikkelen. En zo zorgen dat je minder eenzaam en afhankelijk wordt. Dat kan je helpen.

Vragen: Voel jij je wel eens alleen? Wie weet dat je niet goed kunt lezen en schrijven?

Kies een aantal tips en leg deze aan je gesprekspartner voor.

Vraag je wel eens hulp? Spreek je wel eens iemand aan in de buurt? Zet een eerste stapje, wees niet bang. Bied je zelf wel eens hulp aan aan een ander? Maak je praatjes in de bus of in de winkel? Heb je contacten per telefoon of Facebook? Doe je vrijwilligerswerk?

In de vorige glossy stonden enkele bruikbare tips om eenzaamheid tegen te gaan:

1. Vraag hulp bijvoorbeeld bij een maatjes-project. Zoek daarnaar op internet met de woorden **maatjes project**, of kijk op <http://www.mantelzorgoss.nl/oss>
2. Bied hulp aan aan iemand, bijvoorbeeld pas op de kat van de burens.
3. Maak een praatje in de winkel of in de trein of de bus.
4. Leer omgaan met de telefoon of de computer en social media, zoals Facebook en WhatsApp.
5. Doe iets voor een goed doel.
6. Organiseer iets, bijvoorbeeld kook samen een maaltijd.
7. Zoek vrijwilligerswerk of een activiteit.

Alle kleine stapjes leiden tot een groep mensen om je heen die van belang zijn voor jou en voor wie jij van belang bent.

Vragen: Hoe is dat bij jou? Ton vertelt dat hij van de stress dichtklapt en niet meer ontspannen kan werken (bladzij 5). Je bloeddruk kan omhoog gaan als je steeds moet verbergen dat je niet kunt lezen of schrijven. Voel jij stress? Wanneer?

Tot slot

Stel mensen op hun gemak, bied een veilige omgeving en stel open vragen. Kijk bij iedere persoon die laaggeletterd is welke tip en welke tekst uit De Ton deze persoon over de drempel kan helpen om zijn lees- en schrijfvaardigheid te gaan verbeteren, zijn eigen talenten te gaan waarderen en zich verder te ontwikkelen. Beter een goed gesprek door één goedgekozen vraag, dan alle tips aan de orde willen stellen. En eindig met een concrete afspraak: Neem je De Ton mee? Wil je een gesprek met iemand van een Taalpunt of Taalhuis? Wil je meehelpen om hier op het bedrijf een lees- en schrijfgroep of internetgroep te starten? Jij als hulpverlener/vrijwilliger kunt initiatief nemen! Dus schrijf naam en telefoonnummer op en geef het, met toestemming, door aan je contactpersoon.

Tips voor activeringsacties

Verspreid De Ton via de Voedselbank, Kledingbank of Ruilwinkel. Probeer dan ook actief in contact te komen met mensen. Vraag of De Ton bij de tijdschriften mag liggen in de winkels. Creëer acties in de Week van Lezen en Schrijven zoals: kook het recept uit De Ton en vraag daarbij een supermarkt om alle producten bij elkaar te zetten.

Vormgeving en redactie: Leonie van de Wetering, Itie van den Berg, Ria van Adrichem.
Met dank aan: Ton Frederiks, Ramon van Maaren, Marcel Schuurmans, Deborah Raap, Taalnetwerk Oss, Gemeente Oss, IBN.

